

Hallituksen esitys eduskunnalle biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen liittyvän geenivarojen saatavuudesta sekä niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaisesta ja tasapuolisesta jaosta tehdyn Nagoyan pöytäkirjan hyväksymisestä sekä laeiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen liittyvän Nagoyan pöytäkirjan täytäntöönpanosta

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen liittyvän geenivarojen saatavuudesta sekä niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaisesta ja tasapuolisesta jaosta tehdyn Nagoyan pöytäkirjan hyväksymisestä sekä laeiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen liittyvän Nagoyan pöytäkirjan täytäntöönpanosta (HE 126/2015 vp).

Valiokuntakäsittely

Valiokunnan mietintö: Ympäristövaliokunta (YmVM 1/2016 vp).

Päätös

Eduskunta on

hyväksynyt hallituksen esityksessä HE 126/2015 vp tarkoitettuun yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen liittyvän Nagoyan pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen (SopS 78/1994) liittyvän geenivarojen saatavuudesta sekä niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaisesta ja tasapuolisesta

Eduskunnan vastaus EV 7/2016 vp

ta jaosta Nagoyassa 29 päivänä lokakuuta 2010 tehdyn Nagoyan pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Pöytäkirjan muiden määräysten voimaansaattamisesta ja tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Laki

biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen liittyvän Nagoyan pöytäkirjan täytäntöönpanosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tällä lailla pannaan täytäntöön biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen (SopS 78/1994) liittyvän geenivarojen saatavuudesta sekä niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaisesta ja tasapuolisesta jaosta Nagoyassa 29 päivänä lokakuuta 2010 tehdyn Nagoyan pöytäkirjan, jäljempänä *Nagoyan pöytäkirja*, eräät määräykset.

Tällä lailla pannaan täytäntöön myös geenivarojen saantia ja saatavuutta sekä niiden käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakoa koskevan Nagoyan pöytäkirjan määräysten noudattamistoimenpiteistä käyttäjille unionissa annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 511/2014, jäljempänä *EU:n geenivara-asetus*, eräät säännökset.

2 §

Soveltaisala

Tätä lakia sovelletaan sellaisiin maahantuotaviin geenivaroihin ja niihin liittyvään alkuperäiskansojen perinteiseen tietoon, joihin sovelletaan Nagoyan pöytäkirjan sopijaosapuolen niitä säännöksiä tai määräyksiä, joilla on pantu täytäntöön pöytäkirjan määräykset geenivarojen ja niihin liittyvän alkuperäiskansojen perinteisen tiedon saatavuudesta ja hyötyjen jaosta.

Tätä lakia ei sovelleta geenivaroihin, joiden saatavuudesta ja hyötyjen jaosta määrätään sellaisessa muussa kansainvälisessä sopimuksessa, johon Suomi on sitoutunut. Tätä lakia ei sovelleta geenivaroihin, joihin sovelletaan elintarvikkeiden ja maatalouden kasvigeenivaroja koskevan kansainvälisen sopimuksen (SopS 90/2004) määräysten mukaisen monenvälisen järjestelmän ehtoja.

Tätä lakia ei sovelleta ihmisen geenivaroihin.

Eduskunnan vastaus EV 7/2016 vp

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Muuntogeenisten organismien käytöstä suljetussa tilassa ja niiden tarkoituksellisesta levittämisestä ympäristöön säädetään geenitekniikkalaissa (377/1995).

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *geenivaroilla* EU:n geenivara-asetuksen 3 artiklan 2 kohdassa määriteltyjä geenivaroja;
- 2) *geenivaroihin liittyvällä saamelaisten perinteisellä tiedolla* sellaista keskinäisesti sovitussa ehdoissa kuvattavaa geenivarojen käyttöön liittyvää tietoa, taitoa ja osaamista, joka on kehittynyt ja jota ylläpidetään saamelaiskulttuurissa, ja joka on siirtynyt perinteen mukaisesti sukupolvelta toiselle;
- 3) *käyttäjällä* EU:n geenivara-asetuksen 3 artiklan 4 kohdassa määriteltyä käyttäjää;
- 4) *keskinäisesti sovituille ehdoille* EU:n geenivara-asetuksen 3 artiklan 6 kohdassa määriteltyjä keskinäisesti sovittuja ehtoja.

5 §

Käyttäjän ilmoitusvelvollisuus

Käyttäjän, joka tuo Suomeen sellaisia geenivaroja tai niihin liittyvää alkuperäiskansan perinteistä tietoa, joihin sovelletaan Nagoyan pöytäkirjan mukaisia sopimusosapuolen säännöksiä tai määräyksiä saatavuudesta ja hyötyjen jaosta, on tehtävä ilmoitus toimivaltaiselle viranomaiselle kuukauden kuluessa maahantuonnista.

Ilmoituksessa on annettava EU:n geenivara-asetuksen 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitetut tiedot.

6 §

Saamelaisten tietokanta

Saamelaiskäräjät hallinnoi tietokantaa, johon voidaan tallentaa tutkimus- ja kehittämiskäyttöön tarkoitettua geenivaroihin liittyvää saamelaisten perinteistä tietoa.

Saamelaiskäräjien on ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle mitä ovat ne geenivarat, joihin tietokannan tieto koskee.

7 §

Geenivaroihin liittyvän saamelaisten perinteisen tiedon saatavuus

Oikeutta saada käyttöön 6 §:ssä tarkoitetun tietokannan tietoa haetaan toimivaltaiselta viranomaiselta. Hakemuksessa on yksilöitävä mistä geenivarasta on kyse, mikä on siihen liittyvän tie-

Eduskunnan vastaus EV 7/2016 vp

don käyttötarkoitus ja kuka on käyttäjä. Toimivaltainen viranomainen ilmoittaa hakemuksesta saamelaiskäräjille.

Tiedon luovuttaminen tietokannasta käyttäjälle edellyttää, että toimivaltainen viranomainen hyväksyy saamelaiskäräjien ja käyttäjän väliset keskinäisesti sovitut ehdot. Saamelaiskäräjät voi edellyttää luovutettavan tiedon käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukaista ja tasapuolista jakamista saamelaisille siten, että niillä edistetään saamelaisten omaa kieltä, kulttuuria ja asemaa alkuperäiskansana.

Toimivaltaisen viranomaisen on tarvittaessa neuvoteltava saamelaiskäräjien kanssa keskinäisesti sovitusta ehdoista. Neuvotteluista on voimassa, mitä saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 9 §:ssä säädetään neuvotteluveto-oikeudesta.

8 §

Kielto heikentää saamelaisten oikeuksia

Edellä 6 §:ssä tarkoitetun tietokannan sisältämän perinteisen tiedon käyttö ei saa vähäistä suuremmassa määrin heikentää saamelaisten mahdollisuuksia käyttää heille alkuperäiskansana kuuluvia oikeuksia ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan.

9 §

Yleinen ohjaus ja valvonta

Tämän lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja valvonta kuuluvat ympäristöministeriölle.

10 §

Kansallinen tiedonvälityspiste

Nagoyan pöytäkirjan 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu kansallinen tiedonvälityspiste Suomessa on Suomen ympäristökeskus.

Kansallisen tiedonvälityspisteen tehtävänä on antaa yleisölle tietoja geenivarojen ja niihin liittyvän saamelaisten perinteisen tiedon saatavuudesta ja siihen liittyvästä menettelystä. Lisäksi kansallinen tiedonvälityspiste vastaa yhteydenpidosta Nagoyan pöytäkirjan sihteeristöön.

11 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Nagoyan pöytäkirjan 13 artiklan 2 kohdassa ja EU:n geenivara-asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut toimivaltaiset viranomaiset Suomessa ovat Suomen ympäristökeskus ja Luonnonvarakeskus.

Tämän lain soveltamisalaan kuuluvissa asioissa Luonnonvarakeskuksen toimivaltaan kuuluvat kotieläinten ja maa-, metsä-, riista- ja kalatalouden geenivarat, elintarvikkeisiin, maatalouden tai jalostukseen käytettävät viljelykasvien luonnonvaraisten sukulaislajien geenivarat ja näi-

Eduskunnan vastaus EV 7/2016 vp

hin liittyvä alkuperäiskansojen perinteinen tieto. Suomen ympäristökeskuksen toimivaltaan kuuluvat muut geenivarat ja niihin liittyvä alkuperäiskansojen perinteinen tieto.

12 §

Toimivaltaisten viranomaisten tehtävät

Toimivaltaiset viranomaiset valvovat tämän lain ja EU:n geenivara-asetuksen sekä niiden nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Toimivaltaiset viranomaiset tekevät tarkoituksenmukaista yhteistyötä keskenään.

Sen lisäksi mitä EU:n geenivara-asetuksessa säädetään toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä, toimivaltaiset viranomaiset vastaavat mainitun asetuksen 5 artiklassa tarkoitetuista kokoelmien rekisteriin liittyvistä viranomaistehtävistä.

Toimivaltaiset viranomaiset toimittavat Nagoyan pöytäkirjan 14 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tietoa kansainväliseen saatavuuden ja hyötyjen jaon tiedonvälitysjärjestelmään, ja vastaavat pöytäkirjan 29 artiklan mukaisista seuranta- ja raportointitehtävistä.

13 §

Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus tehdä valvonnan edellyttämiä tarkastuksia. Tarkastuksen suorittamiseksi toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus päästä tiloihin, joissa säilytetään tämän lain tai EU:n geenivara-asetuksen noudattamisen valvonnan kannalta merkityksellisiä tietoja. Tarkastusta ei kuitenkaan saa tehdä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään.

Tarkastuksessa käyttäjän on esitettävä kaikki toimivaltaisen viranomaisen pyytämät asiakirjat, jotka ovat tarpeellisia tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi toimivaltaiselle viranomaiselle on annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset tarkastuksen toimittamiseksi tarpeellisista asiakirjoista. Toimivaltaisella viranomaisella on myös oikeus ottaa valokuvia ja näytteitä tarkastuksen aikana.

Tarkastusta koskevien tietojen säilyttämisestä ja ilmoittamisesta komissiolle säädetään EU:n geenivara-asetuksen 10 artiklassa.

14 §

Virka-apu

Poliisin on tarvittaessa annettava toimivaltaisille viranomaisille virka-apua 13 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Eduskunnan vastaus EV 7/2016 vp

15 §

Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka

Jos käyttäjä laiminlyö 5 §:ssä tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden, toimivaltainen viranomais-
nen voi velvoittaa käyttäjää tekemään ilmoituksen sakon uhalla tai uhalla, että toiminta keskey-
tetään osaksi tai kokonaan.

Uhkasakosta, teettämisuhasta ja keskeyttämisuhasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

16 §

Muutoksenhaku

Toimivaltaisen viranomaisen 7 §:n 2 momentissa ja 15 §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa ha-
kea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

17 §

Geenivararikkomus

Käyttäjä, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö

1) noudattaa EU:n geenivara-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa saatavuutta tai hyö-
tyjenjakoa koskeissa säännöksissä tai määräyksissä käyttäjälle asetettuja velvoitteita,

2) EU:n geenivara-asetuksen 4 artiklan 3 kohdassa säädetyn velvollisuuden hakea, säilyttää ja
siirtää mainitun kohdan a ja b alakohdassa määrätyt tiedot seuraaville käyttäjille,

3) EU:n geenivara-asetuksen 4 artiklan 6 kohdassa säädetyn velvollisuuden säilyttää 4 artiklan
3 kohdassa tarkoitetut tiedot kahdenkymmenen vuoden ajan käyttöajan päättymisestä tai

4) EU:n geenivara-asetuksen 7 artiklan 2 kohdassa tai 7 artiklan 6 kohdan nojalla annetuissa
täytöntöönpanosäädöksissä säädetyn ilmoitus- ja tietojen toimitusvelvollisuuden,

on tuomittava, jollei tekoa ole pidettävä vähäisenä tai jollei teosta muualla laissa säädetä anka-
rampaa rangaistusta, *geenivararikkomuksesta* sakkoon.

18 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tätä lakia ei sovelleta ennen tämän lain voimaantuloa maahantuotuihin geenivaroihin eikä nii-
hin liittyvään alkuperäiskansojen perinteiseen tietoon.

Helsingissä 1.3.2016

Eduskunnan vastaus EV 7/2016 vp

Eduskunnan puolesta

puhemies

pääsihteeri